मुखूस्वां

नारायणदेवी

रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

धर्मोदय ग्रन्थमाला ६०

मुखूस्वां

श्रीमती नारायणदेवी

प्रकाशक—
धर्मोदय सभा
जुद्ध सड़क,
कान्तिपुर,
नेपाल

नेपाल संबत १०७८
बुद्ध संबत २५०१
न्हापां १०००
मू० ।५०

मुद्रक—
उमादत्त शर्मा
रत्नाकर प्रेस,
११।ए, सैयद साली लेन,
कलकत्ता—७.

पिकाःपाखें

झी नेपाल भाषाय् सफूया रूपे मुक्कं छम्ह जक कवित्रीया रचना संग्रह यानाः झी नारी समाज नं केवल गृह प्रबन्धे जक म साहित्यिक क्षेत्रे नं पलाः न्ह्याके धुंकुगु सः न्हापां बी खंगुली धर्मोदय सभां थःत गौरवशाली भाःपु। छाय् धाःसा थौं तक संग्रहे छपु निपु कविता लानाः पिहाँ वःगु सिबाय् मुक्क मिसातय्गु जक कविता संग्रह सर्व प्रथम थ्व हे खः। गुकी समर्थ कवित्रीं १७ पु जक कविता दुथ्याका तःगु दु। हानं धया नं दीगु दु—"थ्व मुखुस्वां, थुकी छुं दुगु मखुनि, छुं दःसा व श्रद्धेय अग्रजपिनि प्रेरणा प्रोत्साहन व प्रयत्नया फल जक।" थ्व वय्कःया विनयशीलता खः। धात्थेंला थ्व मुखुस्वाने नं व हे मानव हृदयया अनुभूतिया पुसा सुला च्वंगु दु गुगु निकट भविष्ये महान् बृक्षया रूप काइतिनि, थुको छुं सन्देह मदु।

आशाराम शाक्य

मन्त्री धर्मोदय सभा

मुखपृष्ठ

श्रीमती नारायणदेवी

छ्वाःचा खँ

जिगु थ्व "मुखूस्वां" मुखूस्वां जक हे खः। थुके च्वंगु रचना बांलाक हे मलानि। अयूसां, लोभिम्ह गथुनीतं जाकि निगःया लोभे ह्वेत च्वे च्वे धाया च्वंगु स्वांयात थ्वयाः असने ब्वे हे थें, जिं जिगु थ्व "मुखूस्वां" यात नं साहित्य जगते ब्वे ह्या।

धायू हे धुन थ्वजा मुखूगु स्वां खः। थुके दुगु छुं मखुनि सहृदय पाठक पाठिकापिसं थुके छुं (सुगन्ध, सौरभ) नँ ताल धाःसा थ्व केवल वेकः-पिनिगु सहृदयता व उदारताया द्योतक जक हे ज्वी।

अथेजा थ्व मुखूस्वां हे जुल; छुं हे मखु नं गये धायू। छुं खत कि छुं दै। उकिं जिं स्यू थुके नं अवश्य छुं दु। खः थुके दु – स्नेही कविवर श्री सिद्धिचरण, श्रद्धेय महाकवि श्री चित्तधर, श्रीयुत कैलाशरामपिनिगु अन्तर प्रेरणा, असीम प्रोत्साहन तथा अथक प्रयत्नया सरस प्रतिफल। गुकिं जि वेकःपिनि प्रति अत्यन्त आभारी जुया !

१०७६ श्रीपंचमी
भोटाहिटी

लेखिका — नारायण देवी

धल:पौ

ल्या:	कविता	पौ
१	छाय् ख्वयूगु ?	३
२	सी मास्ति वःनि	५
३	नारीयात	७
४	विडम्बना	९
५	सुपाँय	१२
६	प्रतीक्षा	१३
७	कोयली	१४
८	प्रियतमयात	१५
९	प्रेम	१६
१०	ख्वबि	१७
११	म्ये	१९
१२	चिर वियोगिनी	२२
१३	मचासीम्ह मांयात	२४
१४	धन्य शहीद	२७
१५	अनुरोध	२९
१६	नारी जीवन	३०
१७	जि मग्याः	३२

मुखवां

(१) छाय् ख्वेगु ?

—'धर्मोदयं'

धा, दुःख खना मन छाय् ख्वेगु ?

फुक सुखीपिं छन्हु ज्वी दुःखी,
दुःखी धाःपिं नं ह्लिलितिनि रे,
रात्रि दिवस थें सुख दुख धैगु
हित्तु हिला च्वन नियम थ्व 'वैगु'
धा, दुःख खना मन छाय् ख्वेगु ?

रविया गति थें सन्ध्या काले
थुगु सुख नं ला फ्वीतिनि ह्ंचा,
थौंया विपना कन्हे व सपना
सपना हे खः थुगु जग विपना,
धा, दुःख खना मन छाय् ख्वेगु ?

स्वर्णिम आशे बिलिबिलि जाःगु
हृदय थ्व जायफु घोर निराशं,
विचरा पंकज प्रेम वियोगे
लाः थें भी नं लायफु पासा,
धा, दुःख खना मन छाय् ख्वेगु ?

हे मन छाय् थें ह्लाय् ह्लाय् ख्वेगु
सुख दुःख लिस्ये छाय् संघर्ष,
ख्वेमदु बरु न्ह्यु, भ्रं इतिइति न्ह्यु
ख्वबिलु सिबेजा मोह्लिल धायब्यु,
धा, दुःख खना मन छाय् ख्वेगु ?

(२) सी मास्ति मवःनि

—'नेपाल'

सुन्दर जगया सुन्दर सुख नं,
मगाःनि याय् भोग,
ममता लोभ व प्रेमं आः नं
तोतुगु मखुनि जितः;
शक्ति व साहस अभिलाषा नं
तंगु मखुनि भ्या हे
अमूल्य सुन्दर जीवन जिगु थौं
फूगु मखुनि कारे,
उकिं जिला थौं पासा धात्थं सीमास्ति मवःनि !

भव सागर थ्वं न्ह्याना च्वंगु-
थुगु जीवनयात
भविष्य-आशाय् जक थौं-सित्ति
छ्वे मास्ति मव:नि,
स्नेही मांया सुमधुर माया-
ममताया शय्याय्
ग्वारा तुल्यगू सुख भोग जित:
मगा:नि गा हे नं
उकिं जिला थौं पासा धात्थें सीमास्ति मव:नि !

मचा जि मांया धायूका ज्वीगु
जित: बिल स्मृति वं
थ:गु सुकोमल मुले तइगु वं
बीत सुखानन्द,
जित: स्यना च्वन तिनि वं आ: नं
वयूगु व वन्य च्वन्यगु
सुन्दर जगते व्हेका क्यन्यत
नस्वाक जिगु पुष्प।
उकिं जिला थौं पासा धात्थं सीमास्ति मव:नि !

(३) नारीयात

—'नेपालं'

पासा ! उगु दिन वैतिनि छिं ।

म्ह्याय् बुल धायवं ख्वैमखु मांपि
भार स्वजनया ज्वीमखु छिं,
लाञ्छन परवश बन्धन गबलें
मिस्ते सिरपाः ज्वीमखु छिं

पासा ! उगु दिन वैतिनि छिं ।

मन-मयूरया चारु पपू छिं
कैंचिं गबलें चाइमखु छिं
मुखूगु स्वां नं थ्वैमखु गबलें
नारी अबले ह्वैतिनि छिं

पासा ! उगु दिन वैतिनि छिं ।

कलाः व लाकां लन्यगु मज्वी छिं
सकस्यां तुति धू ज्वीमखु छिं
परित्यक्ताया जीवन साधन
यौवन हे जक ज्वीमखु छिं

पासा ! उगु दिन वैतिनि छिं ।

नुगले मन्ह्यनकि विवश भौमचां
निर्भिक भसुकाः तयद्दै छिं
चराक न्यतले दायूवं "आय्या"
धायूगु भीगु हक दैतिनि छिं
पासा ! उगु दिन वैतिनि छिं ।

थःगु साहसं हिमचुलि गै छिं
थःगु धीरतां पर्वत फै
थःगु पवित्रगु प्रेम व ममतां
जगत अमृतमय धायूकइ छिं
पासा ! उगु दिन वैतिनि छिं।

नारीं पचिनं धरती च्वीवं
भू कम्पित ज्वी फैमखु छिं
भीगु प्रतापं सुर्द्यो ग्याइ
अबला अबले ख्वैमखु छिं
पासा ! उगु दिन वैतिनि छिं ।

वैतिनि वैतिनि जरूर वैतिनि
अवश्य उगु दिन वैतिनि छिं
वसुधा ख्वेवं पूर्व सूर्द्यो
ल्वी थें भीनं वैतिनि छिं
पासा ! उगु दिन वैतिनि छिं ।

(४) बिडम्बना

—'थौंकन्हें'

(क)

छन्हु छम्ह यात्री जग प्रांगणसं
मन मस्त कथं न्हिलान्हिला
मने खँ वायूका ल्हाः पुतु प्वीका
वंगु खना जिं मार्ग लिना
सफल वैगु जुल ज्वी अभिलाषा
उकिं व न्ह्यः न्ह्यः वन ज्वी पासा ॥ १ ॥

"सुगंधमय अभ्र फलमल थीगु
अतीव मोहक जिगु आशा
सत्य सुन्दरं बिलिबिलि जाःगु
शिव नं खः जिगु, परिभाषा"

धका मखाःव्वी, लेता वेका
उकि व न्ह्य् न्ह्यं वन व्वी पासा ॥ २ ॥

"धात्थें आत्मा, जुल व्वी पूर्ण"
धैगु भावना मने तया
जग हे जगमग, व्वीगुकथं सो
न्ह्यगु व लँजुवाः दंग जुया

मसो गनं हे न्ह्यो न्ह्यो आशा
उकि व न्ह्य् न्ह्यं वन व्वी पासा ॥ ३ ॥

(ख)

दृश्य खना जि उम्ह लहडीया
वल जिगु हृदये भाव लहर
वल विचार नं नियम प्रकृतिया
बदले व्वीगु व, प्रहर प्रहर

मथुल मथुल वं 'निशि दिन' धैगु
उकि व न्ह्य् न्ह्यं वन व्वी पासा ॥ ४ ॥

थथ्य हे गबलें ज्वीगु जितः नं
मनं तुना थें पूर्ण छ्ता
इतिइति न्हिल्य वैं दिपा मवेकं
चिनिगु सुखू जिगु, आश लता
ज्वीगु जितः थें मस्यू मखा ज्वी
उकिं व न्ह्यू न्ह्यूं वन ज्वी पासा ॥ ५ ॥

'जगते उत्थें मज्वीगु गबलें
सुर्खो के नं, वैगु सुपांय्
"आशा जिगु थुगु अमर" धका च्वन
थुगु खः केवल, "बिडम्बना"
धका मसीकं, ख्वा मुसुकाय्का
उकिं व न्ह्यू न्ह्यूं वन ज्वी पासा ॥ ६ ॥

(ग)

थनसो थनसो लँ जुवाः दाजु!
न्हिल्य मत्य थुकथं दंग जुया
"ख्वेन्हिल्य" धैगू निपु तुति थें खः,
न्हिजक न्हिलेगू च्वीगु छुपां
ज्वी छं माःसा ख्वेन्हिल्य याय्गु,
ख्वे मफु धैसा सुंक छु च्वँ ॥ ७ ॥

(५) सुपाँय्

—'धर्मोदयं'

अधीर व सुपांय् छाय् थें ख्वःगु ?
उज्ज्वल गगने ज्वीका शोक
खग प्राणीतय् मल्वीक थाय् बाय्
हृदय पुखूचां भयभयबीक
अधीर व सुपांय् छाय् थें ख्वःगु !
त्वार्ि त्वीर्ि थौं व सुपांय् हाःगु
चंचल फय् नं ब्वां ब्वां जूगु,
कुने पल्पसा इतिमिति कंक
अधीर व सुपांय् छाय् थें ख्वःगु !
मिखां सुपांय्या ख्वबि-धाः ज्वःगु
पीडित हृदयं झसुका तःगु
जग जीवन हे प्लावित ज्वीक
अधीर व सुपांय् छाय् थें ख्वःगु !
छाय् थें गय् थें व्याकुल जूगु
गय् थें मन नं पीपीच्याःगु
मन हे जिगु थौं खुलुखुलुमिंक
अधीर व सुपांय् छाय् थें ख्वःगु !

(६) प्रतीक्षा

—'थौंकन्हें'

प्रेम-आश दुन्य बिलि-बिलि जायूका
उत्सुक चंचल नेत्र ञ्वया
प्रियतम छंगु प्रतीक्षा यायां
थौं तक जि थन लना च्वना।

भंवः प्रेमीं मधु मा:ञ्वी थें
छंत मा:जुया जि उख्यें थुख्यें
मामां मामां थकित जुया जि
व ख्यूंगु लेँतु दिना च्वना।

कारे वैब्यू प्रिय छ छको सां
प्रेमी-चकोर सदृश जि थौं नं
वैला वैला धै थें आशं
मन जिगु ञ्वीगू आत्म विभोर।

प्रेम मिलनया उत्कट इच्छाय्
मनं निस्यें छं कृपा तया
हारे जूगु थ्व जिगु मनयात
दर्शन ब्यू हे योम्ह सखे।

(७) कोयलि

—'थौकन्हें'

मन हे जिगु थौं खुलुलु मिंक
कू···कू···शब्दं कोयलि हा:गु।

याक:गु सिमाय् कचा छकचाय्
ख्व:गु सलं छाय् कोयलि हा:गु?
अत्यन्त मधुर गीत न्यनानं
गय् थें मन जिगु विव्हल जूगु?

मन हे जिगु थौं खुलुलु मिंक
कू···कू···शब्दं कोयलि हा:गु।

अशान्त मनया पीर ज्वना जि
वे धुन थौं थन शान्ति फ्वना
हाय जित: जुल भन जक अ:ख:
व्यथित हृदयया शब्द न्यना,

मन हे जिगु थौं खुलुलु मिंक
कू···कू···शब्दं कोयलि हा:गु।

वसन्त ऋतुया मन्द समीरे
प्रकृति नकींया रम्य कुटीरे
पीडित मन जिगु व्हांय् व्हांय् ख्वेका
ख्वेमत्य कोयलि! कारे कारे!!

मन हे जिगु थौं खुलुलु मिंक
कू···कू···शब्दं कोयलि हा:गु।

(८) प्रियतमयात

—'पासा'

प्रियतम पूजा याय् योला जि ?
अशान्त मनया पीडा न्यंका
अश्रु-अमृत-धाः मह्निक छाया
व्यथित हृदयया चिन्ता च्याका
प्रियतम पूजा याय् योला जि ?
गबलें मलनिगु थ्व व्यथा याना
असहाय थ्व मन हिकुहिकुमिका
पूजा यायूत जुया पूजारी,
प्रियतम पूजा याय् योला जि ?

(९) प्रेम

—'धर्मोदयं'

प्रेम छु खः प्रिय ! व्याख्या जुलला ?
तुच्छ शब्द, तर गुलित गहन ?
नुगले दुन्य दुगु निकुञ्जया दुन्य
च्वंगु व सुमधुर पुष्प मखा ?

शक्ति व खः ला ? अव्यक्त अगमगु
समयं पोची मफुगु शिखा
जल थल अम्बर फुक च्वन गुकिया
वाहुबन्धने गजब मखा ?

बियां मफू तर फ्वनां मदैगु
गुकिया मू तू हृदय, सखा !
किन्तु प्राप्तिया केवल साधन
सितिकं वैगु व अश्रु मखा ?

हृदय हृदयया संगम खः प्रण
स्वेच्छा बन्धन खः निम्हस्या
अनंतताया ख्यूँगु मार्गसं
जगमग थीगु थ्व ज्योति मखा ?

उज्वल मणिमय जीवन-वःमाः
म्हीगु प्रेम खः दिव्य मिखा
कृतार्थ म्ही खः दयाः प्रेम धन
स्वर्गिक थुगु उपहार मखा ?

(१०) ख्वबि

—'थौंकन्हें'

आशा ! पासा !! जिगु हृदय छ्वि,
छाय् थय् वया छ्, हे क्वा:गु ख्वबि !
अन्तर ज्वाला दिनिदिनि छ्वैच्वन
सुन्दर जगते राप मवेमा,
धैगु थ्व मनया उत्कट इच्छा
हाय ! निराशाय् जुल थौं परिणत,
आशा ! पासा !! जिगु हृदय छ्वि,
छाय् थय् वया छ्, हे क्वा:गु ख्वबि !
जिगु थ्व हृदयया भीषण ज्वाला
स्वीतं सीके मबी धयांला
धरधर थुकथं ख्वबि क्वा:गु वया
चुइका यन भन फुक धैर्य मुना,

आशा ! पासा !! जिगु हृदय छवि,
छाय् थय् वया छ, हे क्वा:गु ख्वबि !

सुनां मस्यूगु थ्व अन्तर पीड़ा
छगू छगू फुक्क इतिहास ज्वना
परया न्ह्योने मिखां पिज्वेका
कं वैगु मखा ? छं क्वा:गु ख्वबि,

आशा ! पासा !! जिगु हृदय छवि,
छाय् थय् वया छ, हे क्वा:गु ख्वबि !

वे गुलि न्ह्या:गू नीरस जगते
खंला छं थन गुलि उपहास,
दु:खी मनया भ्वाथ: मन्दिर
मखुला छंगू शान्त निवास,

आशा ! पासा !! जिगु हृदय छवि,
छाय् थय् वया छ, हे क्वा:गु ख्वबि !

वे मत्ये धयां क्रूर समाजे
वै हे छुतका ! का, म्वाल बरू
सुथस्या तारा गगने च्वं थें
जिगु थुगु नयने सुंक छ च्वँ,

आशा ! पासा !! जिगु हृदय छवि,
छाय् थय् वया छ, हे क्वा:गु ख्वबि !

(११) म्ये

—'धर्मोदय'

पीक्य मते रे पीक्य मते
देव, जितः छं पीक्य मते ॥

चिरंजीवि मखु जिगु जीवन प्रिय !
अमर छ थें मखु जिगु तन नश्वर
अनित्य खःसां नित्य थ्व जीवन—
देवाय् ल्ववियां चिकं तनासां
गगने शत शत नगु थें च्यायूत
समय जिके गन ? प्रिय ! लंक्य मते ।
लंक्य मते रे लंक्य मते
देव, जितः छं पीक्य मते ॥

जिगु दृग-कोषे उर-जल दतले
जीवन-देवाय् तत्तु तना नं
च्याना च्वन्य प्रिय, मार्ग पिया थन
धका च्वनां तर कायर जीवन—
दीपक पिलिपिलि, उग्र प्रभंजन
छकलं ख्यूँका प्रिय ! तंक्य मते ।

तंक्य मते रे तंक्य मते
देव, जितः छं पीक्य मते ॥

रजनीं रवि नित प्यू थें प्रतिक्षण
मफुत छंत जिं पी नं प्रतिदिन
सजल नयन-तट युग युग वन नं
ख्वबिलु सितारा इतिइति न्हिल नं
किन्तु जितः छं छ्योया तक नं
क्यं वःगु मखुनि प्रिय ! ख्वेक्य मते ।

ख्वेक्य मते रे ख्वेक्य मते
देव, जितः छं पीक्य मते ॥

अबोध मनया सरल प्रणय जिगु
छंगु हृदय प्रिय! ल्वहँ थेंज्यागु
मखंगु मखु छं जिगु थ्व प्रतीक्षा
निरदय नुगले गन दै भिक्षा?
अ:ख: झंजक तिरस्कार ला?
आशा काय् का प्रिय! हेक्य मते

हेक्य मते रे हेक्य मते
देव, जित: छं पीक्य मते॥

वे मखुसा प्रिय धा, छलना मय!
पीखुनु मखु जिं आश कया प्रिय!,
निर्झर गंक्य नभे नगु तंक्य,
मत जिगु थुगु थौं बरु सुंक सिके,
पी जिं प्रिय! अन भवपार अले
आकुल नुगलं सो, पीक्य मते।

पीक्य मते रे पीक्य मते
देव, जित: छं पीक्य मते॥

(१२) चिर-वियोगिनि

—"*नसलां*"

थन सो सजनी जिमि योम्ह् उषा,
अन्तर पीड़ा छुंत कने
घोर निराशां सदां हिस्याइगु
थुकथं गुलि जिं काल हने!
आशा जक जुल व्यर्थ मने!

गुलि गुलि यत्नं गुलि अभिलाषां
हृदय छकूंचाय् आश स्वना
आशा पोले छगू छगू फुक
भंजक च्वंच्वन पीर मुना!
आशा जक जुल व्यर्थ मने!

हीमीचाःगु थ्व व्याकुल हृदये
दैच्वन भ्वाथः अभिलाषा
वेकः भाइला "प्रलय" लिपासां?
ज्वीला सार्थक जिगु आशा?
आशा जक जुल व्यर्थ मने!

प्रेम मिलनया उत्कट इच्छा!
वयां छुयाय् थन व्यर्थ जिथाय्
उखय थुखय पःखाः सन्ध्याः प्रात
दैव विधाता! सुइत छुधाय्!
आशा जक जुल व्यर्थ मने!

भाग्य विधाता ! विश्व नियन्ता !!
थथ्य नं खैला छंगु विधान
"अटल नियम" 'ल्यू' परिवर्तन नं
दयमा, दयमा, कृपानिधान !
आशा जक जुल व्यर्थ मने !

जुल छिमि रजनी चिर वियोगिनी
विरहि निशां थौं आश छुयाय्
जीवन-धन हे तंका च्वंम्हं
ल्हाः जक फै नं सुइक्य छुकाय् !
आशा जक जुल व्यर्थ मने !

रवि प्रिय वेवं खंला पासा
"म्हंफु ?" न्यना हल धका न्यने
दुःखी रजनी ख्वैगु धका छं
तैव्यु छको जक 'वैगु' मने !
आशा जक जुल व्यर्थ मने !

मयूल जितः सखि ! थुगु आश छतां
यंकि फुकं छं पीर मुना
कारे रानी यंकि यंकि छं
यंकि पीर जिगु विन्ति न्यना !
आशा जक जुल व्यर्थ मने !

(१३) मचा सीम्ह मांयात

—'नेपालं'

प्यन्हुया जगते पलभर म्वायूत
माया ममता व्यर्थ सखी !
वन्यमा: छुन्हु भी मदु च्वन्य जगते
व:ह्म पुत्र छं मच्वन सखी !
निपला: छं न्ह्यो वन धायूवं तुं
ख्वेमत्य "यपुता" धका सखी !
यंकल ख:, वन छं स्नेह किपा
मांया मन हे हीक सखी !
संस्मृति वै नित अंकित यायूत
मलनिगु घा: चिं जनम सखी !
व:गु, उकिं, ख्वबि दुकयासां छं
ख्वेमत्य 'यपुता' धका सखी !
ख:का वन्यवं मछिनिगु नुगले
ख्वा: स्वे आतुर ज्वीगु सखी !

स्वैपिनि न्ह्योने वनिम्ह मवंकं
मखनिगु जगया नियम सखी !

अबोध नुगले ध्वत धायवं तुं
ख्वेमत्य 'यपुता' धका सखी !

नुगः छंगु थौं ह्वांय् ह्वांय् ख्वेक
छ्वय् ह्य् "कासा" म्हितल सखी !
वःपिं यंकइ वंपिं छ्व है
नियम थ्व भवया गजब सखी !

वंगु व, नं खः हाकूनं वेत
ख्वेमत्य 'यपुता' धका सखी !

वर्षा काले हुं गगनं थें
च्वन्य मत्य ख्यूँका ख्वाल सखी !
धाय् फै मखु जिं छंत अले छुं
हिकु हिकु लंका ख्वल कि सखी !

दुर्दिन वेवं सरगः ख्वै थें
ख्वेमत्य 'यपुता' धका सखी !

सखी ! छ ख्वेमत्य, ख्वयां छुयाय् थन
वनीम्ह लनि मखु ल्यंम्ह ख्वयां
ख्वया धका नं गन वै हाकूनं ?
वेत मवंकं मदु लँ सखी !

पुत्र वियोगं शरीर गंका
ख्वेमत्य 'यपुता' धका सखी!

जिं धाय् हे धुन छ्न्हुला म्हीनं
सकलें ह्वांय् ह्वांय् ख्वेक सखी!
वन्यमाः यात्राय् दूर अनन्ते
वैतिनिपिं "सुं" पीत सखी!

पीत सखी कित, पीक सखी!
ख्वेमत्य 'यपुता' धका सखी!

ख्वेमत्य धायकं सो ख्वोगु हरे!!
म्वाल सखी! ख्वे ख्वैन जि नं
कारे! ख्वेमत्य, ख्वेमत्य खंला?
स्वेमफु बाबा, मयूल सखी!

थुकथं मन जिगु खुलु खुलु मिकं
ख्वेमत्य 'यपुता' धका सखी!

ताइ ताइ न्है "यपुता" हाःगु
"मां ख्वःगु" धका सिलकि सखी!
वनिव ख्वख्वं अन निर्मम डगरे
ह्य्क्कइगु सुनां वैत सखी!

धैर्य तया बा, वाक्कु छिना नं
ख्वेमत्य 'यपुता' धका सखी!

(१४) धन्य शहीद !

—"*शहीद-सप्ताह*"
'नेपाल'

धन्य छिपिं खः धन्य शहीद !
हिकु हिकु लंका ख्वःम्ह व मांया
निपलाः न्ह्यचिला व्हीत ख्वबि
वंपिं मांया नुगः तिसापिं
दुःखी जनया हृदय छवि !!
धन्य छिपिं खः धन्य शहीद !

वन्दी जननी कठोर बन्धन
पहरी हिंस्रक राणा - दूत
ज्यान मधास्यें सिखः च्वफ्वीत
वंपिं निर्भिक वीर सपूत ॥
धन्य छिपिं खः धन्य शहीद !

कोटि स्वजनया दारुण दुःखं
पीडित जूपिं हे अगुवा !
लिफः मस्वैपिं ! सीत न्हिलीपिं !!
देश प्रेम या हे लँजुवाः !!!
धन्य छिपिं खः धन्य शहीद !

अमर शब्द-स्वां जीवित यायूत
हिं लः बीपिं ! धन्य अमर
मांया चरणे छ्योँ छाः ज्वीपिं
गजबगु ठेता, गजब लहड़ !!
धन्य छिपिं खः धन्य शहीद !

धन्य धन्य हे सिना मसीपिं
जीवित शवया प्राण-पवन !!
सूर्य चन्द्र च्वे, जिगि जिगि थितले—
नाम छिमिगु ज्वी सदां अमर—
धन्य छिपिं खः धन्य शहीद !

(१५) अनुरोध

—'पासां'

द्वेष ईर्षा जक परस्पर मेल भ्याहे मदु भति
एकताया भाव मद्या झीगु देशे सो गति !
वीर धैपिं शूर धैपिं धीर धैपिं गो थन ?
मातृभूमी भिंगु हयूत प्राण बीपिं मदु गनं !
गोपिनीते प्राण वल्लभ! पार्थया हे सारथी ?
एकताया शंख अबले पूगु थें तुं पू छको !
छ्यें व त्वाले ग्राम नगरे ल्वाइ थः थः मदु द्या
प्रेम करुणा, स्नेह समता मान मात्रं मदु गनं।
दीन दुःखी भीत अबलां च्वीत सो सा मदु तुतां,
थः कतःया भेद भावं 'एकता' थौं जुल ख्वया,
संघ महिमा क्योंम्ह गौतम! एशियाया हे रवि!
एकताया मंत्र अबले न्यंकु थें तुं धा छको !
अखिल मानव भस्म यायूत जूगु सो सो दानव
ध्वैक ! हाइड्रोजन व आयूटम बम् थुवा हे दानव
चीन कोरीया व मेथाय् अग्नि ज्वाला छ्वेच्वन
एकताया हे अभावं ध्वंस जग हे ज्वीत्यन।
विश्व बन्धू पूज्य बापू मो० क० गान्धी वा छको !
एकताया सूत्र खिपतं चीत हानं वा छको।

(१६) नारी-जीवन

—"संगमं"

'म्ह्याय् बुल' धायूवं हे ख्यूँ-ख्वालं
स्वागत याका: नारी बुइगु,
मां बौ थःथितिपिनि भार जुया
बुलुहुं ब्वलनिगु जीवन श्रमिगु
नारी जीवन गबले न्ह्याइगु ?

सराप वः थें यौवन वैगु
शिक्षा संगत किचः मदैगु,
परवशता हे सौभाग्य जुया
थ्याचूले की थें हुर्के ज्वीगु
नारी जीवन गबले वैगु ?

लः मदु जः मदु साः मदु भूमी
ह्वैगु व स्वां थें नारी म्वाइगु,
माःथाय् माःथें छुं हे मदया
कुण्ठित स्वां थें म्हंसे रूवइगु
नारी जीवन गबले ह्वइगु ?

बिषम परिस्थिति प्यख्यें वैगु
शक्ति व साहस थरथर खाइगु,
'अबला' पदवी सार्थक यायृत
बन्धन निषेध सिरपाः काइगु
नारी जीवन गबले न्ह्याइगु ?

थितिकुति जालं क्यतु मतु क्यंगु
भ्याः हे जीवन उँइक मसंगु,
जड़ हे नारी रूप कया थन
कठपुटली थें ज्यला वनीगु
नारी जीवन गबले फुइगु ?

(१७) जि मग्याः

—"पासां"

क्रूर समाज !
छ् खना जि धात्थें भ्याः हे मग्याः, भ्याः हे मग्याः ।
आचा ! छं जितः ख्यायूत स्वैगु, ह्वायूत स्वैगु, फ्वायूत स्वैगु !
भ्याः हे नं हतोत्साह मजू थ्व मन, संगु बःछि हे
इकि धिकि मसं थ्व तन ।
छं जितः बाग-बाण प्रहार याइगु बारंबार ।
आमञ्यागु छंगु तीव्रतम वाक्य न्यंसां,
ख्वबिलु थ्व मन खःसां,
भ्याः हे नं मख्वो थ्व मन, थ्व मिखा
भ्रन इतिइतिं न्ह्यू, छंगु भग्न दुराशा खना
छंगु बाण, नँ-धिकाय् कः वना पिच्याना वःगु ज्वाला व
टङ्कारं छ् इतिमिति कंगु खना ।

इर्षालु समाज !

छ खना जि धात्थें भ्याःहे मग्याः, भ्याःहे मग्याः ।

जिं ब्वंगु छं मयो ।

छंगु ध्वगीगु मगजं मथू ।

जि सभ्य समाजे जूगु छं स्वे मफु ।

छ्यंगू लाकांया जिगु दृढ पलाखं थब्वैगु धुलं

छंगु मिखा निगलं गोगो धाः ।

जिगु हृदये जागृति वःगुलिं छं नुगः मू ।

हा····हा····हा····छंगु पहः खना हे जि न्ह्यलं चाल स्यूला ?

सामन्ती समाज !

छ खना जि धात्थें भ्याःहे मग्याः भ्याःहे मग्याः ।

छ, काथर, छ भीरू, छ नामर्द, नादान ।

जिगु बुद्धि विकाश ज्वी धका छ तसकं ग्याः ।

छाय् ?

छंगु छाती जिं महाकाली प्याखं हुइवं छंगु बपिक्वें

छपु छपु दतले धू ज्वी ।

उकीं—

जिगु प्रगति मार्ग न्ह्यचिलिगु लँ, स्यंकेत, नाश यायूत छं स्वैच्वन ।

छुं छुं ला, आम छंगु कोरीगु ल्हातीं स्यंका नं च्वन ।

तर छं न्वखंक सीकि आम हे अप्पां, आम हे धुलं
आम हे चां, राणा शाही ल्हा:थें तानाशाही स्यं थें,
छ अवश्य ल्हाइ तिनि, छ अवश्य छन्हु टुक्रा-टुक्रा जुया
स्यनी तिनि ।

पतित समाज !

छं जित: स्वैगु हर हमेशा कुदृष्टि ।

छंगु आम कुदृष्टिया न्ह्योने जि खालिगु धौभ्यगः ज्वना
बौ त: वे ।

छं छ्यँलं चुया मोलं चुया तपस्या याइगु,
जि पतित ज्वीमा धका, जि स्यनेमा धका ।
जिं छंगु पगडी न्हुया चाँटोडाय् गया, ब्यटाली च्वना,
छं मिखा 'तुइक' कन कि ;
जिं "फुईकँ" याना धाय—
बाहारे धोंगी लाल बुजकड़
टा···क्क धीना धीं चक धीं ॥

Ratnakar Press, Calcutta-7